

უფლის ხატის განსახოვნება ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებაში

უფლის სახე-ხატი ვაჟა-ფშაველას ყველა ჟანრის ნაწარმოებში წარმოჩნდება ან შეიგრძნობა. უფლის სახე ჩანს ბუნების მწერლისეულ აღქმასა თუ პერსონაჟთა ქმედებაში, მწერლის მიერ უმნიშვნელო დეტალისა თუ მნიშვნელოვანი იდეის დემონსტრირებისას. ვაჟა აღიქვამს სამყაროს ჰარმონიულობას, მის მოწესრიგებულობას და ამ ჰარმონიულ წესრიგში ადამიანის ჩართულობას („პირზე ოფლგადამდინარედ“). ადამიანი, მიუხედავად მისი სისასტიკისა, მწერლის აზრით, ბუნების გვირგვინია, ბუნების „უგონიერესი“ წევრია, რომლის მოქმედებას განსაზღვრავს მისივე ნება („ფიქრები, მოგონება და ოცნება“). ბუნების ჰარმონია მუდმივი არაა. ის ირღვევა სტიქიით, რომელსაც ვერაფერი აჩერებს. ბუნება ერთდროულად არის „თეთრი“ და „შავი“ საქმის მტვირთველი: სადაც პირიმზეს ახარებს, იქ ზავის მთხრელიცაა („ლამე მთაში“). ბუნების უარყოფითი მხარე, მის მიერ ჩადენილი შავი საქმე, საკმარისი მიზეზი არ არის მწერლისთვის, რომ ის არ მოსწონდეს. მწერლის ბუნებისადმი დამოკიდებულების განმსაზღვრელი არის ბუნებით გამოწვეული ესთეტიკური ტკბობა და არა მის ქმედებათა შეფასება. მწერალი ამჩნევს, რომ, მიუხედავად ბუნების ავ-კარგიანობისა, მისი მოქმედება აღემატება ადამიანის გონიერებას, რადგან მას უფლის ნება განსაზღვრავს („სად არის პოეზია?“, „ნაპრალნი“). ვაჟა უფალს „ღმერთს“, „დამბადებელს“, „შემოქმედს“, „ქრისტეს“, „ჯვარცმულს“ უწოდებს, შესთხოვს მას სამყაროს სიკეთეს, პიროვნულ სიმტკიცესა და თავის დამდაბლების უნარს. მწერლისთვის უფალი ის სასწაულია, რომლის დაბადებით სამყაროში გარდატეხა ხდება, მკვდარი ცოცხლდება და ბუნებასაც ადამიანთან ერთად ხსნის იმედი ეძლევა („ვარსკვლავი“); სამყაროს შემქმნელი სამყაროში იბადება. უფლის ნიშან-თვისებათაგან მწერალი უპირველესად მის ყველგანმყოფობას გამოყოფს: „როგორც უზარმაზარ საყდარში იმყოფება ღმერთი, ისე პატარაში. ხალხშიც ესეა. ერთი მეორისაგან გაირჩევა გარეგანად, მაგრამ შინაარსი, სული ღვთისა უდგიათ“ (ვაჟა-ფშაველა 1964ზ: 98). მწერლის მსოფლხედვა წმინდა ქრისტიანულია – საყდარში იმყოფება ღმერთი, ეკლესია მისი სხეულია, ტანია, ქრისტე კი თავია ეკლესიისა; ეკლესია და ადამიანის სხეულიც ღვთის სულის სამყოფელია; ღვთაებრივი სულის ბუნება გონიერებაა, რაც განასხვავებს ადამიანს სამყაროს სხვა ცოცხალი არსებებისგან. ამ ღვთაებრივ სულზე მიუთითებს ვაჟა, როცა წერს: „სულით კაცი ყველა სხვა ცხოველზე მაღლა დგას. რაც არ უნდა ასწავლო ცხოველს, იმას არ შეუძლიან თავისი სწავლება შეილებს მოახმაროს...“ (ვაჟა-ფშაველა 1964ზ: 98). გონიერებით ადამიანი წარმოუდგენლად მაღლამდგომია ცხოველზე. სწორედ ამ ფაქტში, ამ ჭეშმარიტებაში ხედავს მწერალი უფალს, რომელიც ადამიანს, თიხას, „სულად ცხოველად“ გარდაქმნის და მისი ნაწილი ხდება. სწორედ ღვთაებრივი სული განასხვავებს ადამიანს სამყაროს სხვა წევრთაგან და უფლის ხატად ქმნის. ბუნების ყველა წევრი უფალს

მიმართავს თხოვნით, რადგან მას მიიჩნევს უზენაეს არსებად და არა ბუნების რომელიმე წევრს. მართალია, ამ დამოკიდებულებაში ბუნება პერსონიფიცირებულია და მასში ადამიანი იგულისხმება, მაგრამ სწორედ ეს ურთიერთდამოკიდებულება ხდის თვალსაჩინოს მწერლის მსოფლმხედველობრივ თვალსაზრისს, რომ ბუნება ღმერთის მიერ არის შექმნილი და მას უფლის ნებელობა წარმართავს. ბუნების „დადებითი“ და „უარყოფითი“ მხარეები კი ბუნების იდეალური სახის აღქმაში ეხმარება ადამიანს და სიკეთისა და სიყვარულის გრძნობებს უღვივებს.

უფლის სახე-ხატი ვაჟას შემოქმედებაში მრავალფეროვნად წარმოჩნდება და ამასთანავე თითოეულ მხატვრულ წარმოსახვას საფუძვლად საღვთო სიმბოლიკის ღრმა ცოდნა უდევს. ჩვენ განვასხვავებთ მწერლის შემოქმედების რეალისტურ მიმართულებას მისივე შემოქმედების სიმბოლურ-ალეგორიული ნაკადისაგან. სწორედ ეს უკანასკნელი გამოარჩევს ვაჟა-ფშაველას მე-19 საუკუნის ქართველ მწერალთაგან. მართალია, უფლის სახე ვაჟა-ფშაველას შემოქმედების ამ ორივე ნაკადში სიმბოლურ-ალეგორიულია, მაგრამ ტექსტებს ერთმანეთისგან განასხვავებს ერთი მნიშვნელოვანი დეტალი: რეალისტურ ნაწარმოებებში იესო ნაზარეტელი წარმოჩნდება ისტორიულ პერსპექტივაში (წარსული, აწმყო და უსასრულო მომავალი); ქრისტეს აღდგომით ითრგუნება სიკვდილი და უკვდავი ხდება „ქრისტეს მოსავთა სახელი“ (ვაჟა-ფშაველა 1964გ: 264).

იესო ქრისტესა და მისი მოძღვრების ჭეშმარიტებაზე საუბრობს მწერალი ისეთ რეალისტური მიმართულების ლექსებში, როგორებიცაა „ვარსკვლავი“, „წმინდა ნინო“, „დიდმარხვა“, „იუდასავით ქრისტესა“. ამ თემატიკაზე შექმნილ ტექსტებში ნათლად და მკაფიოდ იკვეთება მწერლის პოზიცია. ის აფასებს იესო ქრისტეს მისიას ამ ქვეყნად. ლექსში „დიდმარხვა“ ჩანს უფლის ყველგანმყოფელობა და მუდმივობა, „ვარსკვლავში“ – მისი დაბადების უდიდესი მნიშვნელობა კაცობრიობისათვის, ხოლო „წმინდა ნინოში“ – ქრისტეს მოძღვრების ჭეშმარიტება. საინტერესოა უფლის სახის განსახოვნება ლექსში „ვარსკვლავი“. უფლის დაბადებით ბუნებამ „უცხო რამ იგრძნო ძალია“. სტროფში უფლის ძალა ფიგურირებს, როგორც სამყაროს, ბუნებისა და სულიერ არსთა შემქმნელი. ლექსში „იუდასავით ქრისტესა“ იხატება ჯვარზე გაკრული ნაზარეტელი და ცოდვა-მადლის ბრძოლა სამყაროს დასასრულამდე. ვაჟას ზოგიერთ ნაწარმოებში კი არაპირდაპირ, ირიბულად არის საუბარი უფალზე; ის ხალხის, საზოგადოების სახეში-ხატში წარმოჩნდება. მაგალითად,

*დავმსგავსებოვართ ყველანი
ცხვრის უპატრონო ფარასა.
(ვაჟა-ფშაველა 1964ა: 148)*

უპატრონოდ დარჩენილი ფარა უმწყემსოდ დარჩენილი მრევლია, რომელსაც ადვილად მოერევა მგელი, ე.ი. ეშმაკი და მისი მიმდევრები. აქედან გამომდინარე, უფალი **მწყემსია**, პატრონია თავისი ცხვრებისა. კიდევ ერთ „ქებათა-ქებაში“ ვაჟა ცოდვილ ადამიანებს „გზა-დაბნეულებს“ უწოდებს, რადგან „იუდას საკმელს უკმევენ, / ჯვარზე აცვამენ ქრისტესა!..“ (ვაჟა-ფშაველა 1964ა: 159). ნათელია, რომ უფალი ბიბლიური სახე-ხატითაა წარმოდგენილი – იგი **გზაა**. ვინც გზიდან გადაუხვევს, ცოდ-

ვილია. ადამიანი თავისი ცოდვით სისტემატურად ჯვარზე აცვამს უფალს. ერთ-ერთ „ქებათა-ქებაში“ მწერლის მხატვრული წარმოსახვით ამგვარი სურათი იხატება – „უფლის ტრაპეზზე“ საქართველოსთვის ანთია ღვთისმშობლის სანთელი, რომელიც მუდამ ენთება, რათა გზა გვიჩვენოს (ვაჟა-ფშაველა 1964ა: 183).

პოემაში „დაჩაგრული მესტვირე“ უფალი **კარია**, რომელიც მისი განკაცებითა და ტანჯვით გაიხსნა კაცობრიობისათვის. პოემაში მესტვირის გუდას, რომელიც ღარიბთა კონკებისაგანაა შეკერილი, აწერია: „ხმა სიმართლისა და მაცხოვარი არის ეს კარი“ (ვაჟა-ფშაველა 1964გ: 318). ვაჟას აზრით, პოეზიის საფუძველი სულიწმინდაა, ხოლო პოეზიის მისია – უფლის მცნებების ქადაგება. პოეტი სულიწმინდას შესთხოვს:

*ჰო, სული წმინდა, მომეც შეძლება,
განსაცდელის დროს პირში მარცხვენდე,
რომ ყველას ვუთხრა ჩემი სათქმელი
ყველგან, შენ უნდა მეხმარებოდე.
(ვაჟა-ფშაველა 1964გ: 321)*

ვაჟას მთელ შემოქმედებაში პოეზიის ქმნალობის პროცესი პოეტზე სულიწმინდის მადლის გადმოსვლასთან არის დაკავშირებული; პოემა „დაჩაგრული მესტვირე“ კი იმითაც არის მნიშვნელოვანი, რომ მწერალი პირდაპირ, მხატვრული სიმბოლოების გარეშე, ასახელებს სულიწმინდას პოეტის სულის განმამტკიცებლად და პოეტური პროცესის „დამხმარედ“. ნაწარმოებში ნათლად იკვეთება ვაჟა-ფშაველას სათქმელი – იესოს მინიერი ცხოვრება ის გზაა, რომელსაც უნდა მისდიოს კაცობრიობამ, რომ მასზე გადმოვიდეს უფლის მადლი. სწორედ ამიტომაც ქრისტიანულ ღვთისმეტყველებაში იესოს ეწოდა „კარი“. ქრისტიანული მორალი ხელოვნების არსსა და დანიშნულებაშიც მჟღავნდება: ხელოვანი, ამ შემთხვევაში კი მესტვირე, სულიწმინდის მიერ მადლმოფენილია. მან უნდა იქადაგოს ჭეშმარიტება და ქრისტეს მცნებებით ცხოვრება. პოეტის პიროვნების ამგვარი გააზრება უცხო არ არის არც ქართული კლასიკური მწერლობისათვის, ამიტომაც უწოდებენ პოეტს ცისა და მიწის მოციქულს.

უზენაესის წარმოდგენის „გახალხურების“ მაგალითია უფლის აღქმა **სტუმრის** სახეში. მსოფლიოს ხალხთა ზღაპრებში ხშირია მაგალითები, როცა გმირის სიკეთეს სტუმრისადმი მისი გამდიდრება მოჰყვება. ვაჟას პოემა „საშობაო ამბავიც“ მსგავს სიუჟეტზეა აგებული; სახარებისეული იგავებითაც, ყოველი სტუმარი, რომელსაც მასპინძელი არ მიიღებს და არ შეინყალებს, უფალია; ვისი სახლის კარებიც ღიაა სტუმრისთვის, მისთვის ღია იქნება სასუფეველის კარი (ლუკა 11, 5). ვაჟას პოემის პერსონაჟი სტუმარიც უფალია. ის აფასებს მასპინძლის – ღარიბ-ღატაკი გეგენასა და მისი ოჯახის – მზრუნველობას უცხო ადამიანისადმი. თავად შიათ, მაგრამ მჭადს სტუმარს მიართმევენ, გაყიულ სახლში თბილ ადგილას სტუმარს დასვამენ, რაც კი რამ მოეპოვებათ, გასათბობად მხრებზე ახურავენ; უხარიათ მშიერი კაცის გაძღომა და გათბობა. პოემაში აღწერილია გეგენას რწმენის შედეგი. შობა ღამეს მის ოჯახში უფლისმიერი სასწაული განხორციელდა: ქობის კედლები საყდარით

გათეთრდა, სახლი კი სანოვაგით აივსო; მხოლოდ სტუმარი აღარ დახვდათ გამოღვიძებულ მასპინძლებს. პოემის დასასრული – განათებული სახლი და გაუჩინარებული სტუმარი – პირდაპირი მინიშნებაა უფლის სასწაულზე; უფალი სტუმრის სახით ეცხადება მორწმუნეს და შველის მას. ცოდვებში ჩაფლულ ადამიანს აღარ შესწევს უნარი, მიიღოს უფალი. ის „კარდაკეტილი“ ხდება. უშუალოდ ამავე თემას ეხმიანება ვაჟა-ფშაველას მოთხრობა „ახალი წელი ფშავში“, რომელშიაც კვლავ სასწაულით ფასდება გაჭირვებული კაცის რწმენა უფლისადმი. ეს რწმენა-წარმოდგენა უდევს საფუძვლად ვაჟას ცნობილ პოემას „სტუმარ-მასპინძელი“ და, ზოგადად, ხალხის აზროვნებას – „სტუმარი ღვთისაა“.

უაღრესად სიღრმისეული და ალეგორიული ნაკითხვა უფლის სახისა, როგორც **სამებისა**, ჩვენი აზრით, შესაძლებელია ვაჟას ლექსში „მგოსნის სიმღერა“. ნაწარმოებში მხატვრულად, მაგრამ საკმაოდ პირდაპირ არის გატარებული ის აზრი, რომ პოეტობა უფლის მიერ მონიჭებული მადლია:

*სამს წელს სჯა იყო სასუფეველში
მომცენ თუ არა ნება წერისა:
მე ყურს ვუგდებდი სულ-განაბული,
ფიქრს სცემდა ტალღა გულის ბგერისა.
(ვაჟა-ფშაველა 1964ა: 272)*

„სასუფეველის სჯა“ წმინდა ბიბლიური სახეა, რომელიც მომდინარეობს „დაბადებიდან“. მეექვსე დღეს, როდესაც უფალი ქმნის კაცს, ის ამბობს: *„ვქმნეთ კაცი ხატებისაებრ ჩვენისა და მსგავსებისაებრ“* (დაბ. 1, 26). ეპიზოდის მიხედვით, სამების პირთა განსჯა საფუძველია ადამიანის ღვთის ხატობისა, ღვთის მსგავსად ადამიანის აღიარებისა შემოქმედად. ვაჟაც პოეტურ პროცესს აღიქვამს სრულყოფილ, გააზრებულ შემოქმედებად, რომელშიაც მუდავნდება ადამიანური ლოგოსი, მისი შემოქმედება. პოეტური ენის ლოგოსური შინაარსით დატვირთვას ცხადყოფს შემდეგი სტროფიც. **„უფლის საბჭოს“** გადანყვეტილებამდე პოეტი სასონარკვეთილებას გრძნობს, ფიქრობს თავის მოკვლაზე, ლაღატობს მოთმინება; ხოლო, როგორც კი ეძლევა ნება „ჩანგის ალების და ზედ მღერისა“, ეხსნება „სიმუნჯის ტვირთი“, მის სულიერ ნიაღში დამარხული „გულის ბგერების ტალღა“ „ციური აღმაფრენის ძალით“ ცოცხლდება, ენად ყალიბდება უფლის სადიდებლად და მშობლიური ერის სამსახურისთვის. „სასუფეველის სჯა“ და „უფლის საბჭო“ ხალხური წარმოდგენით ნასაზრდოები ორიგინალური მხატვრული სახეებია, რომელთა მიღმა ღრმა თეოლოგიური ცოდნა წარმოჩნდება, კერძოდ კი, სამება მოიაზრება.

თავიდან ბოლომდე ქრისტიანული სახეებითაა გაჯერებული ვაჟას ლექსი „ჩემი ვედრება“. პოეტისათვის მადლდაკარგული ადამიანი იგივე მკვდარია, რადგან მასთან ვედარ აღწევს „სულიერი მზის – ღმერთის“ მოწყალების სხივები. ამიტომაც ევედრება ვაჟა უფალს:

*ნუ მავლევ ქვეყანაზედა
გაცივებულის ლეშითა, –
თვალეში მადლ-დაკარგულსა,
შუბლზე გაკრულის მეშითა.*
(ვაჟა-ფშაველა 1964ა: 142)

ვაჟამ იცის, რომ არ უნდა დაკარგოს უფლის „სახსოვარი“, რწმენის გარეშე მიზანს ვერ მიაღწევს, უნდა ახსოვდეს უფალი და დაიცვას მისი მცნებები. მცნებების დაცვა მდგომარეობს ტანჯვის დროს „შეუდრეკლობაში“, დაჩაგრულების მცველობაში, თავის დამდაბლებაში – „ცხვრადვე მამყოფე ისევა, ოლონდ ამშორდეს მგელობა“, სასიკეთო შრომაში. მცნებების დამარხვით ადამიანს შესაძლებლობა ეძლევა, რომ მასზე გადმოვიდეს უფლის მადლი. ვაჟას მთელ რიგ ლექსებში ადამიანზე მადლის გადმოსვლა დაკავშირებულია **ზეციურ სატრფოსთან**, რომელიც ცეცხლს უკიდებს პოეტის გულს და მადლს ჰფენს. მადლი ღვთისმეტყველებაში აღქმულია ცეცხლის ან ცეცხლოვანი ენების სახით; და რადგან მადლი მორწმუნეზე გადმოდის მამისაგან ძის მეშვეობით სულიწმინდაში, ვფიქრობთ, ზეციურ სატრფოში სწორედ სულიწმინდას გულისხმობს პოეტი. ვაჟა სთხოვს უფალს, არ დაუკარგოს მის სატრფოს (სულიწმინდას) მადლი, რომლითაც პოეტი უნდა აღივსოს, ნუ დაუძვირებს მას (სულიწმინდას) **თავის ხმას**, რომელიც „სხივგამომღებელია“. უფლის ხმაში შესაძლოა ნაგულისხმევი იყოს უფლის სიტყვა – ძე ღვთისა იესო ქრისტე, რომლის მეშვეობითაც გადმოდის მადლი მორწმუნეზე. არქეტიპული სახე მოდის „იოანეს გამოცხადებიდან“. სულში მყოფ იოანეს მოესმის ხმა. ის მოტრიალდება, რათა დაინახოს „ეს ხმა“ და ხედავს „ძე კაცისას“ (გამოცხ. 1, 13), „ძე ღვთისას“ (გამოცხ. 2, 18), რომელიც მკვდარი იყო და გაცოცხლდა (გამოცხ. 2, 8), რომელიც მამა ღმერთთან ერთად მის ტახტზე ზის (გამოცხ. 3, 21), რომელსაც ხელთ უპყრია სასუფეველის გასაღები (გამოცხ. 3, 7). ვაჟას ლექსში სატრფოს ეს ხმა სიცოცხლედ უღირს და „თავის მხლებლად“ მოიხსენებს. რადგან იესო არის „სულიწმინდით ნათლისმცემელი“ და მისგან განუყოფელი, პოეტური ხილვითა და ლოგიკით ის შეიძლება წარმოაჩინოს მწერალმა სულიწმინდის „მხლებლად“, მისგან განუშორებლად. ეს მხატვრული სახე, რომელიც საფუძველს ქრისტიანულ ღვთისმეტყველებაში პოულობს, ორიგინალურია თავისი გააზრებით და, ვფიქრობთ, ამგვარი მიმართება ვაჟას პოეტური სათქმელის სპეციფიკით – მხატვრულ სახეთა გახალხურების ტენდენციით – აიხსნება. ვაჟა თავისი „დიდი პაპის“ – გურამიშვილის – მემკვიდრეა, რომელსაც მსგავსი მიდგომა აქვს ღრმად რელიგიური შინაარსის სათქმელისადმი. „დავითიანის“ ერთ-ერთ ლექსში – „შველა ღვთისაგან დავითისა. ტყვეობიდან გამოსვლა სარუსეთოში“ – პოეტი ამბობს:

*მაგრამ ღვთისა კი მრცხვენოდა მე, ცოდვით პირშემურვილსა,
ვეტყოდი: „რად არ მივენდე შენის საყვარლის სურვილსა?“
(გურამიშვილი 1992 : 456)*

დავითი უფალს მიმართავს, უფლის „საყვარელი“ კი სამების ერთ-ერთ პირი უნდა იყოს, რადგან სამების ერთობის საფუძველი სიყვარულია, ხოლო სამების პირთა განუშორებლობა იძლევა შესაძლებლობას, სამების ერთ-ერთი პირი მეორის „მხლებლად“ წარმოიდგინოს ვაჟა-ფშაველამ. სხვაგვარად ალოგიკურია როგორც „მხლებლის“ ხსენება ვაჟასთან, ასევე „საყვარლისა“ – გურამიშვილთან. ორივე შემთხვევაში საქმე გვაქვს უფლის სახე-ხატის „გახალხურებასთან“.

მადლის (სულიწმინდის) გადმოსვლით, რომელიც ქრისტეს მცნებების დაცვით ხორციელდება, პოეტი შეძლებს „იმ სანეტარო საგანზე“ ფიქრს, რომელსაც, ჩვენი ღრმა რწმენით, ცათა სასუფეველი ჰქვია. პოეტი ბიბლიის ანალოგიით „გონების საბანზე“ სთხოვს უფალს იმ „ღრმა და მწვავე ფიქრის“ დაწერას, რომელიც მოსეს ქვის ფიცარზე დაუნერა ღმერთმა თავისი ხელით. „გონების საბანზე დაწერის“, ამ შესანიშნავი მხატვრული სახის არქეტიპი, ვფიქრობთ, სწორედ ჩვენ მიერ აღნიშნული ბიბლიური სიუჟეტია. ვაჟა მის ორიგინალურ გააზრებას გვაძლევს და სასულიერო შინაარსის სათქმელს განსხვავებული მიზანდასახულობით იყენებს; ამ შემთხვევაში იმ ღვთაებრივი მცნებების აღსაქმელად, რომელთა მიხედვითაც, ადამიანი ვერ გაძლება კეთილი საქმის კეთებით, ვერასდროს დაისვენებს, მუდამ „შეძრწუნებული“ და „შენუხებული“ იქნება, მხოლოდ მაშინ იგრძნობს თავს ბედნიერად. ეს ტიპური ქრისტიანული იდეალია. როცა ადამიანს გულს ცეცხლი მოედება, ე.ი. როცა სულიწმინდით აღივსება, მხოლოდ მაშინ იგრძნობს თავს „საღად“ და „თავისუფლად“ (თავისუფლება ქრისტიანულ ღვთისმეტყველებაში იმ ნებაყოფლობითი სიყვარულის გამოხატულებაა, რომელსაც უფალი ადამიანისაგან მოელის). ღმერთთან მისტიკური შერწყმით პოეტი გრძნობს **ღმერთის მარჯვენის** მფარველობას, მისი **„სამოსლის კალთას“**. ღმერთის მარჯვენა ბიბლიური მხატვრული სახეა. იგი განსაკუთრებით ხშირად გვხვდება დავით წინასწარმეტყველის ფსალმუნებში. უფლის სამოსლის კალთით მფარველობის არქეტიპებიც ფსალმუნებში უნდა ვეძიოთ: „დავეფარო მე საფარველსა ფრთეთა შენთასა“ (ფსალმ. 60, 5), ან კიდევ – „საფარველსა ფრთეთა შენთასა ვიხარებდე“ (ფსალმ. 62, 8).

ვაჟას შემოქმედების რეალისტურ ნაკადში უფლის სახე-ხატი შედარებებითაც გამოიხატება. წინამური პოეტს სულიწმინდას მოაგონებს, ქრისტეს აღდგომა – სამშობლოს აღდგომას, ბუღბუღის გალობა – სულიწმინდის მოფენას და ა. შ. ამგვარი მხატვრული სახეები, რა თქმა უნდა, მწერლის ქრისტიანულ აზროვნებაზე მიგვანიშნებს.

ვაჟას მისტიკურ-ალეგორიული ხასიათის ტექსტებშიც, რასაკვირველია, უფლის სახე სიმბოლურად გამოიხატება, მაგრამ იმ განსხვავებით, რომ აქ სახე-ხატიცა და ტექსტიც სიმბოლურ-ალეგორიულია, მწერალი ირეალურ სურათს ქმნის; რეალისტურ ნაწარმოებებში კი მხოლოდ უფლის სახე-ხატია სიმბოლურ-ალეგორიული, ხოლო ტექსტი რეალისტურია, თუმცა დატვირთული რელიგიური სიმბოლიკითა და ქრისტიანული მორალით.

უფლის სახე-ხატი წარმოჩნდება შემდეგ არარეალისტურ ტექსტებში: ლექსებში – „სიზმარი ამირანისა“, „სიზმარი სასონარკვეთილისა“, „ჩემი ახალი მეკვლე“, „სამეფო სიყვარულისა“, „მარტოობა“; მოთხრობებში: „ოცნება“, „მოჩვენება“, „ნაპრალნი“ და ა.შ.

„სიზმარი ამირანისა“ სიზმრისათვის დამახასიათებელ არალოგიკურ, ლირიკულ ხილვებზეა აგებული და ადამიანის შინაგან სამყაროს წარმოაჩენს – ყოველგვარი ცხოვრებისეული ტკობას, „ხარით“ გაუმაძღრობასა და თავქვე სვლას ალქაჯთა სამყოფელისკენ. ლექსში რეალური სამყარო დახატულია, როგორც „მძინარე მხარე“, სადაც ადამიანებს არ გახსნიათ თვალთახედვა. ამ მხარიდან უფსკრულამდე ცოტა მანძილია. აქაც დაძრწიან ალქაჯები და „პირშავი“ დევები. სასონარკვეთილ ლირიკულ გმირს, რომელიც მკითხველის წინაშე ამირანად წარმოჩნდება, მხურვალე ლოცვის დროს ეცხადება **მოხუცი**. თეთრწვერა კაცი საყვედურობს მას რწმენის სიმცირეს, მოუთმენლობას, უფლისადმი სამდურავის თქმას, რაც დიდი ცოდვაა და აბათილებს პიროვნების მიერ ჩადენილ კეთილ საქმეებს. ქართული წარმართული პანთეონის გმირი – ამირანი – მე-19 საუკუნის მხატვრულ ტექსტებში ეროვნული ცნობიერების განსახიერებაა. ვაჟას ლექსში ის ისჯება არა სიკეთისათვის, არამედ მოუთმენლობისათვის, ურწმუნოებისათვის, ქრისტიანული იდეალის უგულვებლყოფისთვის. მწერლის მიზანია, დაანახოს ქართველებს სამშობლოს უბედურების მიზეზი და გზა ჭეშმარიტი ეროვნული თვითშემეცნებისა. უფლის მოხუცად და ახალგაზრდად წარმოდგენა ბიბლიიდან მომდინარეობს: ღმერთი მოხუცია, რადგან საუკუნეებზე უნინ არსებობდა და ახალგაზრდაა, რადგან მის წინ უსასრულო მომავალია გადაშლილი.

უფალი მოხუცად წარმოგვიდგება მისტიკურ-ალეგორიულ მოთხრობაში „მოჩვენება“. მოთხრობის სათაური უკვე თავისთავად მიგვანიშნებს ადამიანისათვის შეუცნობელ რეალობაზე. მოთხრობაში ორი სამყარო ეჯახება ერთმანეთს – ზეციური და მიწიერი საქართველო. ერთი სამყარო დიდებული, მრავალმგადახდილი წინაპრებით წარმოდგება მკითხველის წინაშე, ამქვეყნიური რეალობა კი ლირიკული გმირით, რომელიც ხან განწმენდის პროცესშია და „ბავშვივით ტირის“, ხანაც გამოიცდება თავს წამომდგარი ქაჯისგან, რომელიც მის შეცდენას ცდილობს. ქაჯის მიზანია სასონარკვეთა და ამაოების განცდა ჩაუნერგოს ადამიანს და ნელ-ნელა თავის ქსელში გააბას, მაგრამ ღმერთი არ ტოვებს პერსონაჟს: „...ამ დროს გაჩნდა თვით მისი შემმუსრავი სანამლავი, მისი მჩაგვრელი, მისი მბრძანებელი: თეთრწვერა, მშვენიერის, დინჯის, ტკბილის სახით მოხუცი... ხელში ყავარჯენი ეპყრა და გამწყრალის, ნაწყენობის ელფერი სცემდა ბადრს სახეზედ“ (ვაჟა-ფშაველა 1964დ: 298). როგორი ადამიანური, თბილი წარმოდგენაა ღვთისა; ის იმდენად მოხუცია, რომ ყავარჯენს ეყრდნობა, თეთრი წვერიც მის წელთა სიმრავლის გამოხატულებაა; ნათელი სახე ღვთიურობის მიმანიშნებელია, ხოლო გამწყრალი ელფერი – ადამიანებზე ნაწყენობისა. სწორედ ამ მოხუცს ძალუძს, გაუქარვოს ადამიანს შიში ამაოებისა. მოხუცი ფეხზე წამოაყენებს მწერალს და ამხნევეს: „*ნუ შესდრკები, ნუ გასტყდები! მადლი და ღვანლია თვით სიმტკიცე და რწმენა*“ (ვაჟა-ფშაველა 1964დ: 298). ის გრძნობს პერსონაჟის რწმენას და მიუთითებს უზარმაზარ მნათობზე. მწერალი „ივსება“ ამ მნათობით, მისი მკვდარი სხეული ერთბაშად ცოცხლდება.

მზე ორზროვნების გარეშე ღვთის სახე-სიმბოლოა. ეს აქცენტი მოთხრობაში საკმაოდ პირდაპირი და მკვეთრია: „*საუცხოო მნათობი ანათებდა, ერთ ადგილს გაჩერებულნი, – მზე იყო, მაგრამ ის მზე არა, დილით რომ ამოდის და მიემურება*

საღამოზედ გორას მიეფაროს; იმ მზეს არ ერქარებოდა ჩასვლა, თვით იმას სწყუროდა ენათა ქვეყნისთვის, თვალდამშეული უცქეროდა ჩვენს მხარეს...” (ვაჟა-ფშაველა 1964დ: 300). მიუხედავად იმისა, რომ ერთ მოთხრობაში უფლის ორი სახე-ხატი წარმოჩნდება, ერთი პერსონაჟი მოხუცი და მეორე კი განზოგადებული სახე-სიმბოლო – მზე, მკითხველს არ უნდა გაუკვირდეს. ეს არ არის რეალისტური ტექსტი. ერთი ნაწარმოების ფარგლებში უფლის წარმოდგენა სხვადასხვა სახე-ხატიტ და მახასიათებელია ვაჟა-ფშაველას მხატვრული აზროვნებისთვის. მოხუცი პერსონიფიცირებული სახეა უფლისა. ის ეცხადება პოეტს, არიგებს, ამხნევეს და განამტკიცებს რწმენაში, მზე კი ზოგადი სახე-სიმბოლოა სამყაროს შემოქმედისა, რომლისგანაც გადმოდის მადლი ნათლის, ცეცხლის, სითბოს სახით, რწმენის, შთაგონების, განწმენდის ფუნქციით და ალავსებს წმინდანს.

მადლის ადამიანზე გადმოსვლის ტრადიციული სახე ცეცხლოვანი ენებია, რომლებიც კონკრეტულად სულიწმინდად აღიქმება. თეოლოგიაში ცნობილია, რომ მადლი მორწმუნეზე გადმოდის უფლისაგან სულიწმინდის მეშვეობით. ვაჟას მოთხრობაში „ოცნება“ უფლის პერსონიფიცირებული სახე **სატრფო**, ცეცხლოვანი ენების გადმოსვლა კი განასახიერებს ინიციაციის პროცესს. რა გვადლევს იმის საფუძველს, რომ მოთხრობის პერსონაჟი, სატრფო, უფლის სახე-სიმბოლოდ მივიჩნიოთ? უპირველეს ყოვლისა, მისი ბუნება და მწერლისეული მხატვრული აღქმა. სატრფო პოეტისათვის არის „სიცოცხლე“, შთაგონება და ცრემლის მომნიჭებელი. ცრემლი უმთავრესი ატრიბუტია მათი სიყვარულისა, მაგრამ ეს ცრემლი არ არის მწუხარების გრძნობის ლოგიკური გამოხატულება. ის სულიერი განწმენდის ნიშანია: „ვიდრე ტირილის მიზეზსა ვკითხავდი, მე თითონაც ტირილი დავიწყე, იმის ცრემლების დანახვამ მეც ამატირა, – მიყვარდა და იმიტომ“ (ვაჟა-ფშაველე 1964დ: 79). აღმოსავლეთის ეკლესიის წმინდა მამათა მოძღვრებით ცრემლი სულიწმინდის მადლია, სულიწმინდის ძირითადი ფუნქციაც განწმენდაში გამოიხატება. სატრფოს სულიწმინდად აღქმას აძლიერებს მისი გარეგნული მახასიათებლებიც. ის მტრედივით ზის დიდ ლოდზე და თვალები ცისკენ მიუპყრია; „გრძელ, განწილ თმას“ ქარი „უბრიალებს“. მტრედი სულიწმინდის საყოველთაოდ ცნობილი სიმბოლოა რელიგიასა და ღვთისმეტყველებაში. სატრფოს შედარებაც მტრედთან შემთხვევითი არ უნდა იყოს. მტრედივით სატრფო და მისი ცასმიპყრობილი თვალები სულიწმინდის ასოციაციას იწვევს; თმები კი ღთიურობისა და მზიურობის გამომხატველია როგორც მითოლოგიაში, ასევე ქრისტიანულ სახისმეტყველებაშიც. სატრფოს გაშლილი თმებიც, რომელსაც წენავს და „აბრიალებს“ ქარი და რომელზედაც განსაკუთრებით ხაზგასმით რამდენჯერმე მიგვითითებს ვაჟა, სატრფოს ღვთიურობაზე უნდა მიგვანიშნებდეს. სატრფო ისეთივე ამოუცნობი საიდუმლოა პოეტისათვის, როგორც ცის ქუხილი, წვიმა, წვიმის წვეთების საუბარი. „მეორე საიდუმლოებამ პირველი დამავიწყა“, – ამბობს პოეტი ბუნების მოვლენების შემხედვარე. პირველი საიდუმლოება კი სატრფო და მისი თვალების გამომეტყველებაა. ყურადღება უნდა გავამახვილოთ კიდევ ერთ გარეგან დეტალზე. სატრფოს მოახლოებას მუდამ თან ახლავს საშინელი ქარი. როგორც ცნობილია, სულიწმინდის მოქმედება ღვთისმეტყველებაში ყოველთვის მობერვით გამოიხატება. სატრფოს შინაგანი

ბუნება, რა თქმა უნდა, აღწერილი არ არის. ის აღიქმება როგორც საიდუმლოება; სამაგიეროდ აღწერილია პოეტის განცდები მისდამი, ამ საიდუმლოებისდამი. ის ერთ ადგილას შეშდება „დალურსმნულივით“, ენაც უშრება, უნდა რაიმე თქვას და არ ემორჩილება. იმდენად დიდია ამოუცნობლობის შიში, რომ მის „*ძარღვებსა და სისხლში ჭიანჭველების გროვა ირევა*“ (ვაჟა-ფშაველა 1964დ: 80). უფლის წინაშე შიშითა და კრძალვით წარდგომა წმინდა ბიბლიური მოტივია. ქალის უფლის სახე-ხატად წარმოდგენას აგვირგვინებს სასწაულის მსგავსი სურათის აღწერა: მოულოდნელად ნათდება მიდამო, წვიმის წვეთები ცეცხლის ნამად იქცევიან, ცეცხლის კაცები ქალს ხელს სტაცებენ და ჰაერში უჩინარდებიან. ხდება სატრფოს ცადამალლება. ამის შემდეგ ის კვლავ ჩნდება პოეტის წინაშე ქარის მობერვით. კვლავ მოაქვს პოეტისათვის კათარზისი ტირილითა და რწმენის გაძლიერებით, რაც კულმინაციურ მომენტს აღწევს თავად პოეტის ცეცხლად ქცევითა და თვალთახედვის გაქრობით. თვალთახედვის დაბნელება რელიგიური ინიციაციის დროს საიდუმლო უხილველობის სიბნელედ აღიქმება, რათა ადამიანმა შეიცნოს ის, ვინც ყოველგვარ ხედვაზე მაღლა დგას.

საიდუმლოებით მოცული ქალის სახე, რომელიც მკურნალად ევლინება პოეტს და მკვდარს აცოცხლებს, ვაჟას არაერთ მისტიკურ-ალეგორიულ ლექსსა თუ მოთხრობაში ფიგურირებს. ერთ-ერთი ასეთი ნაწარმოებია „სიზმარი სასონარკვეთილისა“. აქ რეალობას „ადევებული მდინარის“ სახე აქვს, რომლისთვისაც დამახასიათებელია ქარის გრიალი, ბაყაყთა ყიყინი, მკვდართა ძახილი, მონამლული ისარი, ჭიებით სავსე ჯამი. ამ საშინელ რეალობაშიც ერთმანეთს უპირისპირდება მკურნალი ქალი, რომელიც მკვდარს აცოცხლებს, და „ჯაგრის მსგავსი წვერის კაცი“. მადლმომფენი ქალის სახეს ჩვენ სულიწმინდად აღვიქვამთ, მწერლის სხვა ნაწარმოებებიდან გამომდინარე, ხოლო საშინელი გარეგნობის კაცს, რომელიც ტკბილი და გაქნილი სიტყვებით ცდილობს პოეტის გადაბირებას, ეშმაკად, ბოროტ სულად.

ლექსში „ჩემი ახალი მეკვლე“ სატრფო – უფალი წარმოდგენილია **მეკვლის** სახით. ქარის გრიგალს ოთახში შემოჰყავს „თვალ-მარგალიტში“ ჩასმული მხევალი, რომელიც დედოფალს ჰგავს. დედოფლისა და მხეველის ერთობა ქმნის ქრისტიანულ იდეალს, რომლის მიხედვითაც ქრისტე მეუფეა, მონასავით ჯვარცმული, ღვთისმშობელი ზეციური დედოფალია და, ამავე დროს, უფლის მხევალი. მეკვლის „თვალ-მარგალიტში“ ჩასმულობაც ამ პერსონაჟის სულისა და ხორცის ერთობლივი სიკეთის მანიშნებელია. სტუმრის მისიაა, რწმენა განუმტკიცოს პოეტს და მადლი მოჰფინოს, რაც საბოლოოდ პოეტის გამოცდის შემდეგ ხორციელდება. სულიწმინდის მადლის გადმოსვლა ამ ნაწარმოებში ბულბულის ბოინის ოთახში შემოჭრითა და ტკბილი გალობით გამოიხატება, სხვა ლექსებში კი – ხან შინაგანი ნათლის სვეტის გამობრწყინებით („გაჩნდება სითლაც ნათელი, გულს ჩამიდგება სვეტადა“), ხანაც – ზიარებით („თავზე მანანა დამდისა“). როცა უფლის მცნებებს გვერდს უხვევს პოეტი, მასზე მადლი აღარ გადმოდის; ის ნიჭიერ კაცად რჩება, მაგრამ მისი ნიჭი ღვთის კურთხევის გარეშეა დარჩენილი. ამდენად, მისი პოეზია მსმენელთათვის უტყვი ხდება („როს ვუკვირდები თავის თავს“).

ვაჟას ერთ-ერთ ცნობილ მისტიკურ-ალეგორიულ ლექსში „სამეფო სიყვარულისა“ უფალი არა მხოლოდ სატრფოდ არის წარმოდგენილი, არამედ სიყვარულის სამეფოდ, თავად სიყვარულად, რომლის არსი თავისთავად სპობს ბოროტებას. სიყვარულის სამეფო მშვენიერი მდელია, რომელიც ადამიანის ფეხით არ უნდა გაითელოს. ის წმინდა ადგილია, ტრფობის მთაა, სადამდისაც მხოლოდ სული აღწევს. აქ ჰყვავის უკვდავების ხე და მოედინებიან უკვდავების წყარონი. აქ შეცვლილია მტაცებელ ცხოველთა ბუნება, დათრგუნულია მათი მრისხანება. ისინი სიყვარულით არიან აღვსილნი. ასეთი სასწაული ევანგელური ეთიკის გამოხატულებაა. ამ სულიერ ბაღში დგას სამეფო ტახტი, რომელზედაც ზის სიყვარული:

*სამეფო ტახტზე ყვავილიანზე
თვით სიყვარული ზედ ბრძანდებოდა.
(ვაჟა-ფშაველა 1964ა: 187)*

ლექსის არქეტიპს იოანეს გამოცხადებაში ვპოულობთ: „მეხსეულად ვიქმენ სულითა და აჰა დგა საყდარი ცათა შინა და საყდარსა მას ზედა მჯდომარე იყო...“ (გამოცხ. 4, 2.3).

პოეტის კითხვას – „სატრფოვ, სადა ხარ?“ – ტახტზე მჯდომარე პასუხობს: „მე თვით გახლავარ ის შენი სატრფო!“ მაშასადამე, პოეტის სატრფო სიყვარულია, მაღალ ტახტზე მჯდომი უფალია. პოეტმა იპოვა თავისი მიჯნური, ის, ვისაც ხანგრძლივად ეძებდა. ამ ძებნაში მრავალი გაჭირვება გამოიარა და ბოლოს მიაგნო მას, სამოთხისსადარ მდელიოს. ვაჟასეული სამოთხე პოეტური რეალობაა, რომელიც ბიბლიურ-ქრისტიანულ სახისმეტყველებას მიჰყვება, ხოლო მის „განამდვილებას“, კონკრეტულ წარმოდგენას, თუნდაც პოეტურს, აპოკრიფული სათავეები აქვს. პოეტის სულის კათარზისი ლექსში სიმბოლურად წარმოდგენილია სატრფოს ძებნით, რაც ცოდვების გამოსყიდვის გზაა, ხოლო უფალთან მისტიკური შერთვა – სატრფოს პოვნით.

ვფიქრობთ, კიდევ ერთი ორიგინალური სახე-ხატით გამოიხატება უფალი ვაჟას პოეზიაში. ჩვენი აზრით, ვაჟას ლექსში „მარტოობა“ **არწივი** განასახიერებს სულიწმინდის მადლით მონიჭებულ აღმაფრენას, რომელიც გონებას უხსნის პოეტს, ფანდურს ხელში აღებინებს და სამეფო ტახტზე სვამს. ზურაბ კიკნაძე ამ ლექსს დავლათის ბუნებას უკავშირებს, თუმცა აღნიშნავს, რომ „ხალხურ პოეზიაში ვერსად ვადასტურებთ, რომ დავლათის უცხო ფრთოსანი ნამდვილად არწივიაო“ (კიკნაძე 1985 : 229). ლექსის ამგვარი გააზრება, ერთი მხრივ, მართებულია, რადგან ვაჟა არწივის მიერ მონიჭებულ აღმაფრენას „ცდას“ უწოდებს, ცდა კი ფოლკლორში ყოველთვის დავლათთან არის დაკავშირებული. ჩვენი აზრით, ხალხური წარმოდგენებიდან აღებული და ვაჟას პოეტურ წარმოსახვად ქცეული არწივი-დავლათი პოეტის რელიგიურმა ცნობიერებამ სულიწმინდის ფრთოსანი სახედ გარდაქმნა:

*შენს მოსვლას როცა კი ვიგრძნობ,
გამოვიცვლები წამზედა;*

*მყის ვტოვებ დედამინასა,
გადავსახლდები ცაზედა.
(ვაჟა-ფშაველა 1964ბ: 216).*

ქრისტიანულ ღვთისმეტყველებაში ზემთაგონებითი აღმაფრენა სულიწმინდას უკავშირდება, რომელიც განმწმენდელია ადამიანური გონებისა. ჩვენი მოსაზრების სისწორეზე მიუთითებს ის ფაქტიც, რომ პოეტურ შემოქმედებაში დახმარებისთვის ვაჟა სულიწმინდას მიმართავს („დაჩაგრული მესტვირე“).

უაღესად საინტერესო მოთხრობაა ვაჟას „ნაპრალნი“, რომელშიაც უფლის სახის გამოცხადებისეული წარმოდგენა აისახება. ეს მოთხრობა მით უფრო საინტერესოა, რომ ქრისტიანულ პლასტებს მითოსური ერწყმის. სათაურიდანაც ჩანს, რომ მოთხრობის მთავარი პერსონაჟები ნაპრალნი არიან, რომლებიც მთელ ცხოვრებას ტანჯვაში ატარებენ შეუბრალებელი მდინარის გამო, მაგრამ სხვისი მაინც არ შურთ: „იქ შურს რა უნდა, საცა სიყვარული და სიბრალულია!“ (ვაჟა-ფშაველა 1964ე: 61), – აკეთებს კომენტარს მწერალი. ნაპრალთა ტანჯვას აძლიერებს ის ფაქტორი, რომ მათ მდინარე ყოფთ და ერთმანეთთან მისვლა არ შეუძლიათ, მარტო არიან თავიანთ გასაჭირში. მათ კეთილშობილურ ბუნებას ვაჟა უპირისპირებს ამ ნაპრალეზე დასახლებული ორი ბოროტი სულის – ვეშაპისა და ალის მოქმედებებს. ერთი მათგანი – ვეშაპი – არ ზოგავს ცხოველს თუ ფრინველს თავისი ფაშვის ამოსავებად, მეორე – ალი – კი ადამიანებს აცდუნებს, განსაკუთრებით კი ბავშვებს, უცინის, გულში იხუტებს მათ და გუდავს. ამ არსებათა ბუნება მითოლოგიური რწმენა-წარმოდგენებითაა მოწოდებული. მოთხრობაში ალისა და ვეშაპის გარეგნული ნიშნებიც კი იკვეთება; შთამბეჭდავად არის აღწერილი ის ბოროტებაც, რომელსაც ეს ორი ხთონური არსება ჩადის; ამავე დროს, ნაჩვენებია მათი ერთმანეთთან გაბმული სასიყვარულო ფლირტი. მოთხრობის ფინალში ვაჟას შემოჰყავს არწივი, მრავალი განსხვავებული სახე-იდებით დატვირთული პერსონაჟი. მწერალი გვიხატავს არწივის მტაცებლურ ბუნებას, მის გაუმაძღრობასა და დაუნდობლობას და, ამავე დროს, არწივის შურისძიებას ბოროტი არსებებისადმი. *რა იყო ამის მიზეზი? – კითხულობს მწერალი და დაბეჯითებულ პასუხს თავს არიდებს: „სხვა რა იქნებოდა, თუ არ ის, რომ იმას პირიდან ლუკმას აცლიდნენ, ფრინველთა მეფის სანადიროში ნადირობდნენ“* (ვაჟა-ფშაველა 1964ე: 64). ეს ლოგიკური პასუხია, დამახასიათებელი რეალისტური ტექსტისთვის, მიუხედავად იმისა, რომ თავად მოთხრობა სიმბოლურ-ალეგორიულია. მოთხრობაში, ვაჟას სხვა ნაწარმოებებისგან განსხვავებით, არც არწივის ბუნების ცვლა შეინიშნება, რაც მწერლის ქრისტიანულ მსოფლმხედველობაზე მიგვანიშნებდა. სამაგიეროდ, მკვეთრად იკვეთება ტენდენცია, რომ ყველაფერი, რაც კი ბუნებაში ხდება, უფლის ნებით ხორციელდება. ნაპრალნი გადარჩენისთვის მადლობას ღმერთს ეუბნებიან: „*მადლობა შენთვის, უფალო! დიდება და სახელი, ჩვენო მხსნელო, ცისა და ქვეყნის შემოქმედო!*“ (ვაჟა-ფშაველა 1964ე: 64). საინტერესო დეტალია ის, რომ თვით მტაცებელი ორბები, რომლებიც ვეშაპის ლემს დაჰფარფატებენ, აღიარებენ, რომ „უძლეველი მხოლოდ ღმერთია!“. ვაჟა გვიჩვენებს ბუნების ნების უქონლობას, მის დამოკიდებულებას შემოქმედზე.

საბოლოოდ სიკეთე იმარჯვებს, ნაპრალებს ტანჯვა უფასდებათ, მათი ბედ-ილბალი იცვლება. ხალხი ამ ადგილს წმინდა სამყოფელად აღიარებს. ნაპრალნი ყვავილებითა და ხვეულებით იმოსებიან. მცენარეთა შტოები ერთმანეთს ეხვევა და გუმბათად იკვრება, ამდენი ხნის მანძილზე ერთმანეთს დაცილებული არსებანი ერთიანდებიან. მათ თავზეც კი „ცხოველი თაიგული ისახება გუმბათის მსგავსად“. ცხადია, სიკეთის გამარჯვება „ზესთ მწყობრთა ნყოფასთან“ მიახლოებაა, ნაპრალთა თავზე გამოსახული სასწაული კი – ღვთიური ნების გამოხატულება. ჩვენთვის საინტერესო დეტალი სწორედ ამ სასწაულებრივ გუმბათთან არის დაკავშირებული. გუმბათიდან დაუსრულებლად ისმის ხმა: „*მე მკლეს და ვერ მომკლეს!*“ „*უწინამც დღე გაჰქრობია შენს მკვლელსა!*“ – თანაუგრძნობს ხმას მთელი სამყარო: არყნი, დეკანი, ნაპრალნი, მუხები, ბალახი, ქუჩი და ყვავილნი. ხმა მხოლოდ ნაწარმოების ბოლოს არ ჩნდება. ვაჟა მას ნაპრალთა ტანჯვის დროსაც ბუნდოვნად წარმოაჩენს: „– *ნუ გეშინიათ, ნუ, მაგრად, შეუპოვრად იყავით, ვერაფერს დაგაკლებსთ თქვენ მდინარე!* – გაისმოდა რაღაც იდუმალი ხმა, ქარად შემოვარდნილი ამ ნაპრალთა შუაზე, ბნელს ხეობაში“ (ვაჟა-ფშაველა 1964ე: 61). ვაჟა ამ დეტალით მიგვანიშნებს, რომ უფალი მუდამ ტანჯულთა გვერდითაა, ხოლო სასწაულებრივი დასასრული სიმბოლური დატვირთვის მქონე უფლის სახე-ხატზე – ხმაზე მიგვითითებს; თანაც ტექსტიდან ნათელი ხდება, სამების რომელ ჰიპოსტაზს მოიაზრებს მასში ვაჟა, რა თქმა უნდა, იმას, ვისაც კლავდნენ და ვერ მოკლეს, ვერ დაახშვეს მისი „*კაცური გრძობა.*“ ცხადია, ვაჟა-ფშაველა „დაუსრულებელ ხმაში“ იესო ქრისტეს გულისხმობს. ამ დეტალის დაზუსტება – ხმაში უფლის სახე-ხატის დანახვა – კიდევ უფრო სარწმუნოს ხდის ჩვენს მოსაზრებას, რომ ლექსში „*ჩემი ვედრება*“ „სხივგამომღებელი ხმა“ იესო ქრისტეა, სულისწმინდისგან განუშორებელი, მისი „*მხლებელი*“.

ამრიგად, ვაჟა-ფშაველას ნაწარმოებებში უფლის ხატი სიმბოლური დატვირთვის შემდეგი სახეებით გამოიხატება: მწყემსი („*ჯანლმა დაჰფარა...*“), გზა („*ქრთამი ვაძლიე მუზასა*“), კარი („*დაჩაგრული მესტვირე*“), სტუმარი („*საშობაო ამბავი*“, „*ახალი წელი ფშავში*“), სამება – „*სასუფევლის სჯა*“, „*უფლის საბჭო*“ („*მგოსნის სიმღერა*“), ზეციური სატრფო („*ჩემი ვედრება*“, მოთხრობა „*ოცნება*“, „*სამეფო სიყვარულისა*“), ხმა („*ჩემი ვედრება*“, მოთხრობა „*ნაპრალნი*“), მოხუცი („*სიზმარი ამირანისა*“, „*მოჩვენება*“), მზე („*მოჩვენება*“), მეკვლე („*ჩემი ახალი მეკვლე*“), არწივი („*მარტოობა*“). ზემოაღნიშნულ თემაზე მსჯელობისას აუცილებლად გასათვალისწინებელია ერთი მომენტიც – ვაჟას ნაწარმოებები ერთმანეთთან ურთიერთკავშირში არიან და შინაარსობლივად ავსებენ ერთმანეთს; ტექსტების ურთიერთმიმართება განამტკიცებს მათი შინაგანი კავშირის არსებობას.

უფლის სახის მრავალმხრივი და სიღრმისეული წარმოჩენით, თუნდაც, „*გახალხურებითა*“ და პოეტური გადააზრებით იკვეთება, რომ ვაჟა-ფშაველას აზროვნების საფუძველთა საფუძველი ბიბლიაა. მწერლის მსოფლმხედველობა ქრისტიანულია, სხვა დანარჩენი – ფოლკლორი და მითოსი – მასალაა მწერლისთვის თავისი მხატვრული ნააზრების გადმოსაცემად.

დამოწმებანი:

გურამიშვილი 1992: გურამიშვილი დ. დავითიანი. თბილისი: გამომცემლობა „საქართველო“, 1992.

კიკნაძე 1985: კიკნაძე ზ. *მითოლოგიურ გადმოცემათა სისტემა*. თბილისი: თსუ გამომცემლობა, 1985.

ვაჟა-ფშაველა 1964ა: ვაჟა-ფშაველა. *თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად*. ტ. I (ლექსები). თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1964.

ვაჟა-ფშაველა 1964ბ: ვაჟა-ფშაველა. *თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად*. ტ. II (ლექსები). თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1964.

ვაჟა-ფშაველა 1964გ: ვაჟა-ფშაველა. *თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად*. ტ. IV (პოემები). თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1964.

ვაჟა-ფშაველა 1964დ: ვაჟა-ფშაველა. *თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად*. ტ. V (მოთხრობები). თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1964.

ვაჟა-ფშაველა 1964ე: ვაჟა-ფშაველა. *თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად*. ტ. VI (მოთხრობები). თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1964.

ვაჟა-ფშაველა 1964ვ: ვაჟა-ფშაველა. *თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად*. ტ. IX (პუბლიცისტური და ეთნოგრაფიული წერილები). თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1964.

ვაჟა-ფშაველა 1964ზ: ვაჟა-ფშაველა. *თხზულებათა სრული კრებული ათ ტომად*. ტ. X (კორექსონდენციები, პუბლიცისტური წერილები, სხვადასხვა დამატებანი). თბილისი: გამომცემლობა „საბჭოთა საქართველო“, 1964.

Tamar Sharabidze
(Georgia, Tbilisi)

Expression of the God's Image in Vazha-Pshavela's Works

Summary

Key words: Vazha-Pshavela, God's image and its symbolic representations.

God's image is expressed in Vazha-Pshavela's works by means of the following symbolic representations: The Shepherd (poem – The Mist has Covered); The Road (Poem – I Have offered Bribe to the Muse); The Door (Poem – The Distressed Piper); The Guest (Poem – The Christmas Tale; short-story – The New Year in Pshavi); The Trinity (“God's Council”, “Heaven's Judging”) (Poem – Poest's Song); Heavenly Bride (Poem – My Begging; short-story The Dream; Poem – The Kingdom of Love); The Voice (Poem – My Begging; short-story – The Ghost); The Sun (Short story – The Ghost), The Eagle (Poem – Loneliness). When discussing the aforementioned topic consideration should be given to the point that Vazha's literary works are interconnected and complement each other by means of content; interrelation of the texts improves the existence of their inner connection.

The main novelty of the essay is the consideration of The Voice as the image of the God, which was determined by the direct incompatibility of the given feature image with the context and by the replacement of the alternative image from another text of the writer. Activation of the “alternative” notion allowed us to consider the issue in the interdisciplinary context simultaneously in literature and theology.

By the diverse and in-depth representation of the God’s image, even by its “folklorization” and poetic reconsideration, it is clear that the main basis for Vazha-Pshavela’s thinking is the Bible. The writer’s worldview is Christian and all the rest – the folklore and mythos – is just the material used by the writer to tell about his thoughts.